

Utökning av Gyllbergens naturreservat i Borlänge och Ludvika kommuner

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutar med stöd av 7 kap 4 § i miljöbalken att utöka Gyllbergens naturreservat i Borlänge kommun med dels ett skifte av fastigheten Rågåker 8:26 (Baggborutan), dels en del av fastigheten Tjärna 15:85 (Lövbrännan) och i Ludvika kommun med hela norra kommunspetsen belägen på fastigheten Laxsjön 2:16. Se bifogad karta. Därmed utökas reservatet med drygt 700 ha till totalt 1706 ha. Det kommer att gränsa direkt mot Prästbuans naturreservat på 94 ha i Gagnefs kommun. Reservatets slutliga gränser utmärks i terrängen.

Länsstyrelsen beslutar vidare att beslutet från 1982 om bildande av Gyllbergens naturreservat, diarienummer 11.121-1797-71 skall upphöra att gälla och ersättas av detta nya reservatsbeslut vid samma tidpunkt som det vinner laga kraft.

Länsstyrelsen fastställer också bifogad skötselplan med Länsstyrelsen i Dalarna som ansvarig naturvårdsförvaltare för reservatet medan Borlänge kommun sköter spår, leder och andra anläggningar för friluftslivet.

Skälen för beslutet

Beskrivning av området

Gyllbergsområdet eller Gyllbergsterrängen har en speciell karaktär utan egentlig motsvarighet i Dalarna. Det kan beskrivas som ett stort höglänt och väglöst vildmarksområde i stort sett över 400-metersnivån och med flera toppar över 490 meter. Den för Gyllbergsbesökare välkända punkt 497, hämtad från det gamla Generalstabsbladet, har numera just där, en enda liten 500-meterskurva på de nya topografiska kartbladen. De mest välkända bergen är Dragberget, Spånsberget, Gyllberget och Dammsjöberget.

Bergshöjderna är på många ställen genomdragna av större eller mindre sprickbildningar, som dyker upp här och där men där mönstret kan spåras till tydliga stråk. Den mest välkända av dessa förkastningar är den s k Dragbergsgatan där snö och is kan dröja sig kvar en bra bit in på sommaren. I sänkorna mellan bergshöjderna ligger tjärnar och många mindre myrar men inga sjöar eller riktigt stora myrvidder.

Mycket skulle kunna skrivas om skogarna i Gyllbergen. Sammanfattningsvis kan sägas att i det här höglänta granitområdet har skogen tagit lång tid på sig att återhämta sig

efter de omfattande avverkningar som gjordes här på 1800-talet. Framförallt i sluttningarna och en del sänkor står skogen tät, oftast granskog, medan skogen glesnar betydligt på bergryggarna och i många sumpskogskanter. På några av myrarna står påfallande många smala och halvgrova torrakor. Däremot är antalet grova torrakor i reservatet mycket litet utom i några partier. De som ändå finns kan spela stor roll för kryptogamer och insekter och som boträd för fåglar.

Förutom den ovannämnda avverkningen har området påverkats av fäbodbruk t ex från Gylle fäbodar, Prästbodarna och Stockgropens fäbodar strax utanför reservatet och från Dragbergets fäbodar inne i reservatet. Ännu i slutet av 1950-talet kunde man vid Dragberget se högar av stubbar som långt tidigare dragits samman i syfte att framställa tjära. Sedan har stubbarna gått åt till kaffebrasor. Den 320 meter höga TVmasten på Spånsberget står för en modernare teknikpåverkan. Riskområdet för nedfallande is från masten är inte tillgängligt för allmänheten.

Trana och gluttsnäppa häckar på vissa myrar. Bland skogsfåglarna kan nämnas meståg, tjäder, järpe, orre, ibland även dalripa samt flera arter av hackspettar och ugglor. Sparsamt förekommer växter som kambräken, torta, varglav, kristallticka, gränsticka, rosenticka, broktagel, violettgrå tagellav, skuggblåslav, norsk näverlav och stjärntagging.

Hela Gyllbergsområdet har i många decennier utövat en alldeles speciell lockelse för friluftsmänniskor, naturentusiaster, skidåkare och folk i allmänhet. Höjdläget, kuperingen, vildmarkskänslan, väglösheten, fäbodarna, den långa snötillgången och den ständiga växlingen mellan öppen terräng, slutna skogar och glesa skogar spelar säkert in. Mycket viktig är också möjligheten att vandra eller skida långa sträckor utan att störas av vägar eller buller och det är ovanligt så här långt söderut i landet. Genom frivilliga insatser skapades tidigt fina rast- och övernattningsmöjligheter t ex Dragbergskojan, där de första generationerna av kojor redan ruttnat ner, och kåtan vid Prästbodarna. Från det numera rivna brandtornet på Dragberget kunde man ännu i slutet av 1950-talet få fin överblick över området. Många minns också Dragbergsbragden, ett skidlopp utför Dragberget. Platsen syns ännu som en öppning i skogen.

Engagemanget för området avspeglar sig också i naturskydd redan 1945 då en stenformation, det s k Jättebordet skyddades som naturminne liksom fem gamla tallar vid Gylle fäbodar. År 1954 beslutade Länsstyrelsen, efter initiativ från Frostbrunnsdalens naturskyddsförening, att bilda ett 12 ha stort naturreservat runt Fjortasjömossen. Naturskyddsföreningen tog också det ovanliga initiativet att köpa in och själv skydda två områden, den s k Stor-Pers torrakskog på ca 8 ha och ett mindre granparti med grova granar. Startskottet för ett stort naturreservat gick på allvar 1975 då Länsstyrelsen beslutade om interimistiskt (tillfälligt) skydd för området som naturvårdsområde. Inlösen av marken blev så småningom möjlig genom en delad finansiering mellan staten och Borlänge kommun och år 1982 kunde Gyllbergens

naturreservat bildas. På den tiden var kommunal medfinansiering av naturreservat ovanligt och framstår i backspegeln som en framsynt satsning.

Utökningen nu av reservatet omfattar i Borlänge kommun den s k Lövbrännan på 85 ha längst i söder och den s k Baggborutan på ca 83 ha i norra delen. Därigenom skyddas en biologiskt viktig lövbränna, dvs en lövskog som kommit upp efter en skogsbrand, kanske från tiden runt förra sekelskiftet. Här kan lövskogsarter bland djur och växter hitta livsrum och det gäller också för de många arter som mer sporadiskt nyttjar den extra tillgång som lövträd och lövskog innebär. På det sättet ökar den biologiska rikedomen i reservatet.

Baggborutan öster om Lång-Älgsjön och Dragsjön har en mer typisk Gyllbergskaraktär med magrare kullar, sänkstråk, myrpartier, långsmala tjärnar och grandominerad naturskog. Trots att Baggborutan fyller ut en kil i det gamla reservatet ligger det mycket centralt till för friluftslivet vid Gyllbergen. Alla som skidar den s k Pensionärsleden passerar genom Baggborutan. Det handlar om flera tusen åkare varje vinter och i alla åldrar från pulkadragna småbarn till pensionärer. Alldeles norr om Dragsjön passerar spåret en mycket tydlig vattendelare, där vattnet rinner norrut till Norån och söderut till Grängshammarsån. Väl framme vid Dragsjöns norra ände har mycket korv grillats vid slobodarna.

Utökningen med 537 ha på Ludvikasidan omfattar förutom den typiska Gyllbergsterrängen också högre boniteter i hela dalsänkan mellan Bergslagsplan och Dragberget och i de små oavverkade övre delarna av Suggbäckens dalgång. Ludvikadelen avrinner inte mot Dalälven utan söderut via Kolbäcksån till Mälaren. På Dragbergets västsida ligger Bergslagsstugan, en huggarbarack som nu fungerar som raststuga, öppen för allmänheten.

Internationell klassning

Hela det gamla reservatet liksom utökningen med Baggborutan och Ludvikadelen ingår i Natura 2000, som är EU:s nätverk av skyddad natur. Om möjligt bör även utökningen av reservatet med lövbränneområdet föras in i Natura 2000.

Reservatet innehåller främst habitatet västlig taiga men även bl a mindre områden med myrar och dystrofa småsjöar enligt EU:s habitatdefinitioner. Regelbundna arter enligt fågel- och habitatdirektiven är tretåig hackspett, orre, tjäder, järpe, spurvuggla, spillkråka, trana, lodjur och tidvis också varg.

Övrig klassning

Gyllbergen är klassat som riksintresse både för naturvård och friluftsliv.

Motiv för att bilda naturreservat

Utan naturreservat är det framför allt skogsbruk, vägar och olika hydrologiska ingrepp som skulle kunna hota Gyllbergens naturvärden.

Syftet med reservatet

Biologisk mångfald

Syftet är att låta växt- och djurlivet utvecklas naturligt utifrån naturens egna förutsättningar i reservatet och därför skydda det från hydrologiska ingrepp, skogsbruk, vägbyggen och exploateringar av negativ betydelse.

Friluftsliv

Tillvarata och underlätta möjligheterna till besök och naturupplevelser i reservatet.

Syftet ska nås genom

- att området lämnas till fri utveckling, där avverkning av vissa träd för att gynna friluftsliv, naturvård eller kulturvård ska kunna ingå som en naturlig del i en framtida skötsel
- information samt, i mån av tillgängliga resurser, anläggande och underhåll av vandringsstigar, skidleder, slogbodar, rastkojor mm i reservatet

Reservatsföreskrifter

A. Inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att

1. gräva, schakta, dika, dämma, anordna upplag eller på annat sätt skada/påverka mark och vatten
2. avverka skog, utföra skogsvårdande åtgärd, upparbeta eller ta bort döda träd och vindfällan
3. använda/sprida gödsel, aska eller bekämpningsmedel
4. framföra motordrivet fordon i terrängen
5. anlägga mark- eller luftledning, uppföra byggnad, stängsel, mast eller annan anläggning
6. uppföra jaktorn

Undantag

Föreskrifterna gäller inte för

- underhåll av befintliga vägar och master
- åtgärder för skötsel och förvaltning av reservatet eller för att tillgodose syftet med reservatet
- punkt A.4 gäller inte för uttransport av älg med fordon som inte ger skador på mark eller vegetation och inte för ägarnas transport till de två stugorna på fastigheten Bagbo 5:7 och Tjärna 1:13 efter skriftlig överenskommelse med markägaren, Borlänge kommun.

B. Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla följande intrång

1. utmärkning av reservatet, uppsättning av informationstavlor, anläggning och underhåll av leder, slogbodar och andra anläggningar för friluftslivets behov

2. skötsel enligt skötselplan
3. undersökningar för uppföljning av skötselplanen och syftet med reservatet

C. Ordningsföreskrifter

Det är förbjudet att

1. skada växande eller döda träd, vindfällan, stubbar eller lågor
2. medföra okopplad hund
3. framföra motordrivna fordon i terrängen

D. Motiv till föreskrifter, övriga undantag mm

A. 1-6

Grundtanken är precis som vid reservatsbildningen 1982 att låta skogen utvecklas fritt med så liten påverkan som möjligt fränsett de leder och andra anordningar som behövs för friluftslivets skull.

Innebörden i föreskrifterna är något förändrad och den språkliga utformningen justerad sedan beslutet 1982.

Punkt A.2-3 innebär att bestämmelserna i 29 § skogsvårdslagen om bekämpning av skadeinsekter och tillvaratagande av skadad skog ej ska gälla inom naturreservatet. Uppkommer insektsskador på skog i anslutning till reservatet som följd av att åtgärder för insektsbekämpning inte vidtagits inom reservatet ska frågan om ersättning bedömas enligt skadeståndsrättsliga regler.

Förbudet A.4 mot att köra snöskoter och andra motordrivna fordon är viktigt för att kunna upprätthålla tystnaden och vildmarkskänslan i reservatet.

B. 1-3 och C. 1-3

Länsstyrelsen har bedömt dessa intrång och ordningsföreskrifter som rimliga mot bakgrund av syftet med reservatet.

Det är t ex inte förbjudet att tälta i reservatet och inte att elda under förutsättning att man tar hänsyn och inte stör häcknings- och spelplatser och inte skadar växande eller döda träd. Vill man inte använda de vedförsedda eldplatserna går det bra att plocka torra kvistar från marken eller bryta torrgrenar från växande träd utan att de skadas. Däremot får man t ex inte elda med delar av torrakor och stubbar eller liggande döda träd, s k lågor. Det gamla förbudet att inte elda på hållmarker har tagits bort eftersom påverkan blir så begränsad.

Liksom tidigare bedöms det rimligt att hundägarna ska hålla sina hundar kopplade med tanke på de ständiga mötena med andra skidåkare, vandrare, barn och pulkadragna småbarn. I samband med jakt får dock okopplad hund användas.

Förbudet C.3 mot att köra snöskoter och andra motordrivna fordon är viktigt för att kunna upprätthålla tystnaden och vildmarkskänslan i reservatet.

Ärendets handläggning

Beslutet att inrätta Gyllbergens naturreservat fattades av Länsstyrelsen 1982. Under senare år har Borlänge kommun förvärvat marken inom två områden i Borlänge med bidrag från Naturvårdsverket på 50 % av kostnaderna. Därefter har Länsstyrelsen och Borlänge kommun gemensamt utarbetat förslaget till ny skötselplan. Avsikten är att staten ska köpa in Ludvikadelen av reservatet.

Ärendet har remitterats vid två tillfällen och några förbättringar av förslaget har blivit följden.

Övrigt

Detta beslut kan överklagas till Regeringen, Miljödepartementet, formulär 6.

Beslutet har fattats av landshövding Maria Norrfalk med Torbjörn Rynéus som föredragande. I handläggningen deltog även Frida Rotberger plan- och beredskapsenheten, Gunilla Garbergs rättsenheten och Jemt Anna Eriksson miljövårdsenheten.

Maria Norrfalk

Torbjörn Rynéus

Bilagor

Översiktskarta

Beslutskarta

Skötselplan

Överklagningsformulär (markägare och sakägare)

Deltagit

Plan

Rätts

Miljö

Sändlista med delgivningskvitto

Bengt Fredin, Älgvägen 8, 784 50 Blge
Lena Fredin, Jägarvägen 15, 784 50 Blge
Karin Karlsson, Ovandal 14, 781 94 Blge
Carina Pettersson, Betesgat 13 B, 784 41 Blge
Bergvik Skog AB
Naturskyddsföreningen i Blge, Violvägen 3, 783 50 Gustafs
Teracom AB, Box 17666, 118 92 Sthlm
Spånsans viltvårdsområde, Christer Hansson,
Frostbo 242, 781 96 Blge
Laxsjöns jaktklubb, Dan-Ola Lundström,
Grangärdes Hästberg 30, 770 14 Nyhammar
Borlänge kommun
Ludvika kommun
Naturvårdsverket

Sändlista övriga

Gagnefs kommun
Skogsstyrelsen, Ludvika
Borlänge skoterklubb, Ove Haglund, Holmtjärnsvägen 6, 781 99 Idkerberget
Jägareförbundet Gävle/Dala
Friluftsförbundet i Borlänge
Västerbergslagens naturskyddsförening
Skötselfunktionen på Länsstyrelsen

Sändlista när beslutet vunnit laga kraft

Lantmäterimyndigheten
Planfunktionen på Länsstyrelsen